

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

#USAID_
Взаємодія

АНТИКОРУПЦІЙНІ СТУДІЇ

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА

КУРС

**ПОЛІТИЧНЕ
ФІНАНСУВАННЯ ТА
ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ**

2023/24

Контактна інформація:

Марія Мамедбекова, acrec.kma@gmail.com

Контактна інформація лектора курсу:

Ганна Горбенко, gorbenkoganna1@gmail.com.

Опис курсу:

Мета дисципліни – ознайомити студентів з міжнародними стандартами у сфері політичного фінансування, практиками застосування правил політичного фінансування у світі, методичними рекомендаціями щодо аналізу фінансової звітності партій і кандидатів і проведення розслідувань у сфері політичного фінансування, джерелами інформації для розслідувань, використанням інформації з публічних реєстрів та соціальних медіа, специфікою та інструментами пошуку інформації про людей та компанії в українських та закордонних реєстрах.

Студенти отримають практичні навички щодо методів аналізу фінансової звітності партій і кандидатів і проведення розслідувань у сфері політичного фінансування, інструментів пошуку, збору, обробки та використання інформації в українських та іноземних публічних реєстрах з метою виявлення політичної корупції. Курс буде викладатися у формі лекцій-дискусій, case-study та практичних занять щодо пошуку інформації у відкритих базах даних.

В рамках курсу студенти вивчатимуть теоретичні та практичні аспекти політичного фінансування, пошуку інформації в базах даних, детально розглянуть принципи перехресного пошуку інформації для виявлення ознак політичної корупції. В рамках практичних занять студенти зможуть навчитися користуватися звітністю політичних партій. Також, під час курсу в кейс-стаді проведуть реальне розслідування, проведуть аналіз звітності політичної партії та складуть звіт, в якому спробують виявити ознаки політичної корупції.

У результаті вивчення курсу студент повинен

знати:

- ▷ правове регулювання фінансування політичних партій,
- ▷ міжнародні стандарти фінансування політичних партій,
- ▷ функціонування баз даних та порядок використання інформації, отриманих з таких баз даних в Україні;
- ▷ інструменти пошуку інформації;
- ▷ принципи роботи реєстрів та баз даних;
- ▷ процедури моніторингу інформації щодо конкретної особи (фізичної або юридичної);
- ▷ методологію виявлення ознак політичної корупції.

вміти:

- ▷ проаналізувати звітність політичної партії;
- ▷ провести пошук інформації;
- ▷ здійснювати моніторинг інформації;
- ▷ проводити обробку та аналіз інформації;
- ▷ виявляти ознаки політичної корупції за наявною інформацією.

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ

№	Тема	Дата	Час	Форма	Зміни до розкладу
1	Тема 1. Міжнародні стандарти у сфері політичного фінансування	1 жовтня (четвер)	18:30-21:10	Лекція-дискусія	
2	Тема 2. Практика застосування правил політичного фінансування у світі	3 жовтня (субота)	10:00-12:50	Лекція-практикум	
3	Тема 3. Журналістика розслідувань політичного фінансування: визначення, відмінності від інших жанрів, пошук тем, методика проведення	15 жовтня (четвер)	18:30-21:10	Лекція-практикум	
4	Тема 4. Основні законодавчі правила політичного фінансування	17 жовтня (субота)	10:00-12:50	Лекція-дискусія	
5	Тема 5. Джерела інформації для розслідувань (публічні реєстри та соціальні медіа), пошук інформації про людей та компанії	29 жовтня (четвер)	18:30-21:10	Лекція-практикум	
6	Тема 6. Застосування правил політичного фінансування в Україні у мирний та воєнний час (внески, витрати, державне фінансування, фінансове звітування, відповідальність за порушення правил)	31 жовтня (субота)	10:00-12:50	Лекція-практикум	
7	Тема 7. Кооптація політики бізнес інтересами (притік незаконних коштів у політику, здатність олігархів чинити неправомірний вплив на політику)	12 листопада (четвер)	18:30-21:10	Лекція-практикум	
8	Тема 8. Зловживання адміністративним ресурсом. Політичний клієнтелізм	14 листопада (субота)	10:00-11:20	Лекція-практикум	
9	Тема 9. "Відбілювання" репутації політичних акторів (створення гуманітарних штабів та благодійних фондів/організацій, зокрема у часи війни)			Лекція-практикум	
10	Тема 10. Заборона політичних партій (зв'язок із фінансуванням партій, збір доказової бази, судові процеси)			Лекція - дискусія	
11	Тема 11. Практичне заняття. Аналіз звітності політичних партій. Підготовка звіту			Case-study	

Письмові роботи надсилати на gorbenkoganna1@gmail.com, копію на acrec.kma@gmail.com.

Веб-сайт курсу

Програма, анонси та навчальні матеріали будуть розміщені на веб-сайті ACREC: <https://acrec.org.ua/>

ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ КУРСУ:

ЛЕКЦІЇ, ДИСКУСІЇ ТА CASE-STUDY:

Слухачі повинні брати активну участь у дискусіях, а також бути готовими до виконання завдань протягом заняття. У разі внесення змін до вимог курсу про це буде зроблено усне оголошення та повідомлено через список розсилки. Студенти особисто відповідальні за обізнаність щодо цих змін, навіть якщо були відсутні на занятті. Будь ласка, не запізнюйтеся на заняття, під час лекцій вимикайте мобільні телефони. Список розсилки групи: куратори курсу будуть робити оголошення через розсилку. Ви особисто відповідальні за ознайомлення з цими оголошеннями.

ПРАВИЛА ЛИСТУВАННЯ ЕЛ. ПОШТОЮ:

Прохання надсилати ел. листи лише в таких випадках:

- ▷ 1) щодо призначення додаткової індивідуальної консультації;
- ▷ 2) повідомлення про відсутність на занятті та причини;
- ▷ 3) прохання надіслати ще раз анонси, зміни до програми, розкладу чи інші додаткові матеріали курсу.

Прохання ставити питання щодо роз'яснення матеріалів курсу, процедур занять чи підсумкового контролю після занять, або під час індивідуальних консультацій.

ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВИХ БАЛІВ

Курс не передбачає можливості будь-яких додаткових форм завдань для отримання додаткових балів, крім тих, що передбачає програма.

Правила поводження на заняттях:

Обговорення та дискусії під час занять повинні бути жвавими та цікавими, але прохання висловлювати Ваші коментарі ввічливо. Будь ласка, виявляйте повагу до чужої точки зору і висловлюйте Вашу незгоду з аргументами інших коректно.

Етичні правила щодо написання робіт:

Усі студенти повинні особисто працювати над проектом; співпраця з іншими студентами передбачається в межах виконання спільного проекту. Студенти зобов'язанні робити посилання у роботі на використані джерела; використання публікацій, досліджень без посилань вважається плагіатом. Плагіат є недопустимим та призведе до втрати права отримати кредити за курс.

Шкала оцінювання знань:

Шкала		Оцінка за національною шкалою		Визначення
A	91-100	відмінно		Дуже високий рівень знань із незначними помилками
B	81-90	добре		Дуже добре; більше ніж середній рівень знань, але з деякими помилками
C	71-80	добре		Добре; загалом гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок
D	66-70	задовільно		Задовільно; але із значними недоліками
E	60-65	задовільно		Достатньо; досягнуті мінімальні критерії
F	30-59	незадовільно		Незадовільно; потрібна деяка додаткова робота
F	0-29	незадовільно		Неприйнятно; потрібна значна додаткова робота

Розподіл балів в межах курсу

Оцінка складається з двох блоків						
Перший блок за роботу протягом курсу 60 % від загальної оцінки (макс. 60 балів)					Другий блок 40 % від загальної оцінки (макс. 40 балів)	
Письмова робота макс. 30 балів		Розв'язання завдання та тесту/ 2 роботи/ макс. 20 балів		Участь у case- study макс. 10 балів	Робота під час заняття	Підсумковий контроль /тести+завдання/
30	A	10	A	10	A	Від 1 до 40 балів
24	B	8	B	8	B	
18	C	6	C	6	C	
12	D	4	D	4	D	
6	E	2	E	2	E	

План курсу

Політичне фінансування та політична корупція

ТЕМА 1.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ПОЛІТИЧНОГО ФІНАНСУВАННЯ

ДЖЕРЕЛА

- 👁 Практика застосування правил політичного фінансування у світі (Регулювання звітування та правозастосування у Великобританії, Польщі, Литві).
- 👁 Керівні принципи перегляду виборчого законодавства ОБСЄ (2013).
- 👁 Руководящие принципы_OSCE_регулирования деятельности партий (2010).
- 👁 Рекомендація REC (2003) 4 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи.
- 👁 Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи 1516 (2001).
- 👁 Правила щодо фінансування політичних партій, ухвалені Венеціанською комісією (2001).
- 👁 Як фінансуються та звітують політичні партії у світі? <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/yak-finansuyutsya-ta-zvituyut-politychni-partiyi-u-sviti#>

ТЕМА 2.

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛ ПОЛІТИЧНОГО ФІНАНСУВАННЯ У СВІТІ

ДЖЕРЕЛА

- Фінансування політичних партій та виборчих кампаній. Довідник з фінансування політичної діяльності <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/funding-of-political-parties-and-election-campaigns-UK.pdf>
- Практика застосування правил політичного фінансування у світі (Регулювання звітування та правозастосування у Великобританії, Польщі, Литві).
- Керівні принципи перегляду виборчого законодавства ОБСЄ (2013).
- Руководящие принципы_OSCЕ_регулирования деятельности партий (2010).
- Рекомендація REC (2003) 4 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи.
- Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи 1516 (2001).
- Правила щодо фінансування політичних партій, ухвалені Венеціанською комісією (2001).
- Wildenmann, R. (1987), *Biudzhetna polityka i vybory. Doslidzhennia biudzhetnykh vytrat u skhidnij Nimechchyni* [Budgetary Politics and Elections. An Investigation of public expenditures in West Germany], European Institute.
- Gonukova, L. (2009), *Politichni partiyyi yak institut polituki ta upravlinnya: teoretuko-metodologichnui analiz* [Political parties as an institution of public policy and governance: theoretical and methodological analysis], NADY, Kyiv, Ukraine.
- Caramani, D. and Hug, S. (1998), "The literature on european parties and party systems since 1945: a quantitative analysis", *European Journal of Political Research*, Vol. 33, Iss. 4, pp. 497–524
- Montero, J. R. Gunther, R. and Linz, J. J. (2002), *Reviewing and reassessing parties. Political parties. Old concepts and new*, Oxford, New York, USA.
- Tizenhauzen, fon V. (1993), *Partiyyi: vnutrishnya orhanizatsiya ta kerivni orhany. Skladovi demokratiyi. Za materialamu radiostantsiyi "Nimets'ka khvylya"* [Party: The internal organization and leadership orhanyyu components of democracy. Based on materials radio "Deutsche Welle"], Kyiv, Ukraine.
- Tizenhauzen, fon V. (1993), *Partiyyi: Zakonodavchi mezhi diyal'nosti ta finansuvannya. Skladovi demokratiyi. Za materialamy radiostantsiyi "Nimets'ka khvylya"* [Party: The legal limits of activity and finance. Based on materials radio "Deutsche Welle"], Kyiv, Ukraine.
- Venice Commission (2004), "Guidelines and Explanatory Repot on Legislation on Political Parties: Some Specific Issues", Guidelines adopted by the Venice Commission at its 58th plenary session, Venice, 12-13 March, available at: <http://www.venice.coe.int/docs/2004/CDL-AD> (Accessed 25 Sept 2016).

ТЕМА 3. ЖУРНАЛІСТИКА РОЗСЛІДУВАНЬ ПОЛІТИЧНОГО ФІНАНСУВАННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ, ВІДМІННОСТІ ВІД ІНШИХ ЖАНРІВ, ПОШУК ТЕМ, МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ

ДЖЕРЕЛА

- 👁 Секрети успішних розслідувань політичної корупції | By IPPP
- 👁 https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=285644638755013
- 👁 Я-бот: <https://mail.google.com/mail/u/0/#search/%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82/FMfcgzGrcPLnKPrMlswRwpVNGWShWCpj?projector=1>

ТЕМА 4. ОСНОВНІ ЗАКОНОДАВЧІ ПРАВИЛА ПОЛІТИЧНОГО ФІНАНСУВАННЯ

ДЖЕРЕЛА

- 👁 Закон України «Про політичні партії в Україні» (Розділи IV- IV-1).
- 👁 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
- 👁 Закон України «Про запобігання корупції». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n27>
- 👁 Закон України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-20#Text>
- 👁 Посібник для політичних партій з політичного фінансування (сторінки 63-87, 111-127, 138-157).
- 👁 <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/05/IFES-Manual-for-political-parties-on-political-finance-web-2018-10-04-Ukr-v1.pdf>
- 👁 Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки
- 👁 Закон України; Стратегія від 20.06.2022 № 2322-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>

ТЕМА 5. ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАНЬ (ПУБЛІЧНІ РЕЄСТРИ ТА СОЦІАЛЬНІ МЕДІА), ПОШУК ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЛЮДЕЙ ТА КОМПАНІЇ

ДЖЕРЕЛА

- 👁 Online Research Tools <https://gijn.org/online-research-tools/r>
- 👁 Guides for searching open data <https://www.bellingcat.com/category/resources/how-tos/r>
- 👁 Open Source Intelligence Techniques: Resources for Searching and Analyzing Online Information by Michael Bazzell
- 👁 Open Source Intelligence Professional Handbook Joint Military Intelligence Training Center
- 👁 Open Source Intelligence Tools and Resources Handbook
- 👁 Отримання інформації від IT-компаній GOOGLE, FACEBOOK, APPLE, MICROSOFT, WHATSAPP
- 👁 Єдиний державний реєстр (<https://usr.minjust.gov.ua>)
- 👁 YouControl (<https://youcontrol.com.ua/>)
- 👁 Opendatabot (<https://opendatabot.ua/>)
- 👁 База ДАІ (<https://baza-gai.com.ua/>)
- 👁 Дія (<https://diia.gov.ua/>)
- 👁 Prozorro (<https://prozorro.gov.ua/>)
- 👁 E-data (<https://spending.gov.ua/>)
- 👁 Search4faces (<https://search4faces.com/>)
- 👁 PimEyes (<https://pimeyes.com/>)
- 👁 Findclone (<https://findclone.ru/>)

ТЕМА 6. ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛ ПОЛІТИЧНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ У МИРНИЙ ТА ВОЄННИЙ ЧАС (ВНЕСКИ, ВИТРАТИ, ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ, ФІНАНСОВЕ ЗВІТУВАННЯ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ)

ДЖЕРЕЛА

- 👁 <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3696843-nazk-z-berezna-napravlae-zapiti-sodo-perevirki-partiam-aki-otrimuut-finansuvanna-z-budzetu.html>
- 👁 Як політичні партії використовують кошти платників податків: НАЗК поновлює державний контроль
- 👁 <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/yak-politychni-partiyi-vykorystovuyut-koshty-platnykiv-podatniv-nazk-ponovlyuye-derzhavnyj-kontrol/>
- 👁 Оновлення партійного законодавства та партійне фінансування, удосконалення механізмів притягнення до відповідальності
- 👁 <https://www.oporua.org/vybory/onovlennia-partiinogo-zakonodavstva-ta-partiine-finansuvannia-udoskonallennia-mekhanizmv-pritiagnennia-do-vidpovidalnosti-24816>

ТЕМА 7. КООПТАЦІЯ ПОЛІТИКИ БІЗНЕС ІНТЕРЕСАМИ (ПРИТІК НЕЗАКОННИХ КОШТІВ У ПОЛІТИКУ, ЗДАТНІСТЬ ОЛІГАРХІВ ЧИНИТИ НЕПРАВОМІРНИЙ ВПЛИВ НА ПОЛІТИКУ)

ДЖЕРЕЛА ДО ТЕМ 7, 8, 9

- 👁 <https://www.youtube.com/watch?v=AfqgrmGbZN4>
- 👁 <https://www.youtube.com/watch?v=MMqVQDUFEUw&t=231s>
- 👁 <https://www.youtube.com/watch?v=-E10p3dw500>
- 👁 https://www.youtube.com/watch?v=WhL_HSh9FBc&t=277s
- 👁 <https://www.youtube.com/watch?v=trtSGW4vz8A&t=600s>
- 👁 <https://babel.ua/texts/70302-volodimir-zelenskiy-pridumav-forum-ukrajina-30-yogo-provela-druzhina-zastupnika-golovi-ofisu-zelenskogo-a-oplatili-oligarhi-z-yakimi-voyuye-zelenskiy-ale-ce-velikiy-sekret-rozsliduvannya-babelya>
- 👁 <https://www.youtube.com/watch?v=Lw-xfYGNmzE&t=616s>
- 👁 <https://www.youtube.com/watch?v=0ygGGotNNU0&t=208s>
- 👁 <https://www.youtube.com/watch?v=y0UqrlWj4zw&t=67s>

ТЕМА 8. ЗЛОВЖИВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ РЕСУРСОМ. ПОЛІТИЧНИЙ КЛІЄНТЕЛІЗМ

ТЕМА 9. “ВІДБІЛЮВАННЯ” РЕПУТАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ АКТОРІВ (СТВОРЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ШТАБІВ ТА БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ/ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЗОКРЕМА У ЧАСИ ВІЙНИ)

ТЕМА 10. ЗАБОРОНА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ (ЗВ'ЯЗОК ІЗ ФІНАНСУВАННЯМ ПАРТІЙ, ЗБІР ДОКАЗОВОЇ БАЗИ, СУДОВІ ПРОЦЕСИ)

ДЖЕРЕЛА

- 👁 Огляд судової практики у справах про адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення правил фінансування політичних партій та виборчих кампаній: посібник для суддів
- 👁 [http://nsj.gov.ua/files/1624528201ifes%20posibnyk%20suddiv%20web%20\(1\).pdf](http://nsj.gov.ua/files/1624528201ifes%20posibnyk%20suddiv%20web%20(1).pdf)
- 👁 Положення про порядок подання Звіту 2016 року – Положення про порядок подання Звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, затверджене рішенням НАЗК від 28.07.2016 № 2
- 👁 Форма Звіту 2016 року – Форма Звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, затверджена рішенням НАЗК від 09.06.2016 № 3
- 👁 Порядок подання Звіту 2020 року – Порядок подання Звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, затверджений наказом НАЗК від 13.03.2020 № 96/20
- 👁 Форма Звіту 2020 року – Форма Звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, затверджена наказом НАЗК від 13.03.2020 № 96/20
- 👁 Методологія – Методологія визначення розміру (суми) внеску на підтримку політичної партії у формі робіт, товарів або послуг, затверджена рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції 16 листопада 2018 року № 2596 та зареєстрована у Міністерстві юстиції України 10 грудня 2018 р. за № 1397/32849

ТЕМА 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ.

АНАЛІЗ ЗВІТНОСТІ

ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ.

ПІДГОТОВКА ЗВІТУ

План:

САМОСТІЙНА РОБОТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ:

Самостійна письмова робота:

1. Скласти інформаційну структуровану довідку щодо аналізу звіту політичної партії з використанням відкритих українських та закордонних реєстрів/баз даних та інших ресурсів мережі Інтернет
2. Підготувати обґрунтовану довідку, що містить факти/ознаки політичної корупції та підстави, базуючись на яких було зроблено такий висновок
3. Схематично зобразити ключову інформацію, що міститься в інформаційній структурованій довідці щодо аналізу діяльності політичної партії та обґрунтованій довідці

ЛЕКТОРКА КУРСУ

Ганна Горбенко —

#acrecstudy

Київ